

Ніна Карпенюк: ВІЙНУ СТРАШНО ЗГАДУВАТИ, АЛЕ ВОНА НІЯК НЕ ЙДЕ З ПАМ'ЯТІ

З КОЖНИМ роком все менше і менше поміж нами живих свідків буремних подій Другої світової війни. Тому й безцінно дорогі сучасникам їх спогади і свідчення. Вони, як жива реліквія.

В сім'ї учасника війни Ніни Миколаївни Карпенюк завжди свято шанували великий День Перемоги. Ця традиція незмінною полишається й досі. Ніяких буденних клопотів, робіт. Лиш данина пам'яті про тих, хто воював, хто ревно чекав своїх фронтівиків, хто зростав у той буремний період. У сорок першому Ніні якраз виповнилось одинадцять.

- Війну страшно згадувати, - каже Ніна Миколаївна. - Але, що зробиш, коли вона ніяк не йде з пам'яті. Хіба таке можна забути? Півсвіту наші солдати пройшли, щоб до того клятого рейхстагу дістатися. Мій батько Микола Іванович Шикало до Берліна дійшов. Інвалідом з одним оком з фронту вернувся. Казав, таке довелось пережити! Й на тому світі буде пам'ятати, як люди живцем під танки кидалися, щоб ворога спинити. Яка битва за Кенігсберг точилася! Скільки там народу полягло! Я вам про те без сліз і розказати не можу. І чоловік мій - Іван Кіндратович Карпенюк на фронті кров проливав. Поранення в ногу десь під Берліном отримав. Добре, що кістки цілими зосталися. З медалями додому повернувся. Ми, скільки й жили, на свято

хати, повернулись. Боже, як глянеш - все зіллям заросло, пустка. Ту одежу, що прикопували, хтось уже проворний собі відкопав. Тоді ж по лісах всілякого люду вдосталь було. З нашої сім'ї і в партизанах воювали. Свекруха моя - Прасковія Карпенюк зв'язковою у загоні Шмата була, й нагороди мала. А тітка моя Наталка прачкою була в партизанів. Тоже доля лиха. Перед самою війною приїхала сюди до нас в

гості з трьома дітьми. Вони десь далеко жили, колись ще її батьків переселяли в інші краї. А то приїхала в Зарічне, а чоловік там на місці зостався. Її тут у партизани забрали, його там на фронт відправили, а дітей уже ми з матір'ю доглядали. Після війни сім'я нарешті возз'єдналася і переїхала жити на Харківщину. Отака історія. Як же війна. Добра в той час ніде не було. Пам'ятаю, що мати й євреїв переховувала в засторонку. Якби й сиділи там тихо, то ронку. Якби й сиділи там тихо, то може й живі зосталися б. А так ні - вийшли зі схованки, на Пінськ їх повезли, а там чекала пряма дорога в яму. Колись, ще до війни, моя баба Савета цілу зиму на печі єврейське сімейство годувала. Тоді в селі чимало євреїв було. До них приїхало ще двоє, а з ними - семеро дітей. Такий кагал ніхто в себе приютити не схотів, а дід Сельвєстр в свою хату покликав. Може через те, що й сам у ту першу війну шість літ у німецькому полоні пробув. Й мав співчуття до таких горемик. То вже геть далеко по війні з Ізраїлю для матері один із тих євреїв посилочку вислав - теплі тапочки, щоб могла сувору зиму перебути. Бачте, скільки у мене тих усяких споминків. 87 літ за плечима. Всього надивилась, набачилась, пережила. Два рази наше село бомбили. Закрию очі й зараз бачу, як то було вперше. Саме тоді Ковпак зі своїм загonom проходив нашими

◆ СПОГАДИ СЕРЦЯ

біль, а вже скільки то літ пройшло, як та війна скінчилася, уже сімдесят один рік минув, а забути ніяк. Не дай, Боже, не дай, Боже, знов кому таке пережити. Я он телевизор дивитися не можу. Показують оте все, що тепер на Донбасі діється! І там люди страждають. Дожилися, що держава старцює, просить харчів для солдатів зібрати. Сором який великий, який несусвітній сором, щоб така багата Україна, з такими землями родючими, з такими руками роботящими на харчі старцювала. Я ж колись їздила на заробітки, буряки сапала, бачила, які чорноземи у нас, які ферми кілометрові, яка худоба вгодована. Все мали. А тепер старцюємо. Як нам, старим, обідно за наших дітей і внуків! Не знаю, хто має нас від цього сорому порятувати. У мене з пам'яті не йде історія, яку ви читала кілька літ тому. Писав чоловік з Волині, він чудом вижив у концтаборі. Кожен раз, коли їх гнали на роботу, тих, хто геть обезсилив, кидали в известковому яму. Той в'язень уже відчував, що наступного дня бути в тій

Іван Кіндратович Карпенюк

ямі йому. А дорогою в барак помітив собачу буди. Отам і схоронився.

Перемоги на парад ходили. Адесять літ тому не стало мого чоловіка. Біда здолала. П'ятдесят років, як один день, в парі прожили. Мабуть, у світі такого доброго чоловіка не було, як мій Іван. Натомлюсь на роботі, прийду, а він вже їсти зготував, і дітей помив. А як перед святом багато роботи якої - то й підлоги поміє. Все нам було в радість, бо мир кругом був. А як згадаєш за ту війну, то аж душа холоне. Скільки всього натерпілися, чого тільки не пережили! Як фронт підходив до нашого села (за давньою звичкою Ніна Миколаївна так іменує Зарічне) то ж весь наш люд виселили в Бишляк (нині село Володимирецького району). Покидали хати пустою, дещо цінніше з собою взяли, а одежину яку й прикопали на городі. А потім з того Бишляка на Топці в будках ще вельми довго жили. Довелось мені й два тижні окопи на Волині рити. Літ десь тринадцять чи чотирнадцять мені тоді було. Туди підлітків всіх брали. Бо ж, хто дужий – той на фронті, а комусь і окопи рити треба було. З тих окопів – знову в будки. І холод, і голод, і воші. Біда! Одна біда кругом, бо ж війна. Потім назад в село, у свої

своім сагіном проходив нашими місцями. А німцям передали, що він тут зупинився. Отам, де зараз адміністрація, туди ближче до річки, стояла наша хата. Брат найнявся людяма на літо корови пасти. А в той день попросив мене підмінити. Я й погнала свою череду, а там і другі пастихи долучилися зі своїми коровами, якраз догнали до того місця, де то був аеропорт. І тут в небі - чорна-чорна хмара. Летять дванадцять самольотів. Й прямо над нами діляться на дві групи. Боже, вже й не пам'ятаємо, як ми гнались з тими коровами до лісу, як вибули там до вечора. Чули, як над селом гахкало. А потім все стихло. Вертаємо з лісу додому ні живі-ні мертві від переляку. Горить село. По дорозі, бачимо, дівка лежить, пулями прошита. Казали, якраз низько-низько "рама" пролітала й так сікла, так решетила з тих своїх пулімьотів, що аж страх! В селі й кілька хат згоріло, й ще кілька сімей погубило. На тому місці, де тепер музей, така яма від бомби була, що й дна в ній видно не було. Як то мені вам те все розказувати, щоб без сліз, щоб серце не пеклося? – витирає Ніна Миколаївна старечі очі. – Воно й тепер така страшна

Була зима, й буду обшили якимись кожухами. З острахом він чекав, коли в той сховок має повернутись повноправний господар – німецька вівчарка. Та мить незабаром настала. Яким було здивування чоловіка, коли собака обняла його кволе тіло своїми лапами й почала зализувати рани на лиці. А коли їй принесли поїсти, вівчарка підсунула лапою миску до в'язня. У тій буді він перебув до кінця зими. Собака мовчки ділилась з ним їжею, й зігрівала своїм теплом. Одного дня він почув голоси наших солдатів. Додому, на рідну Волинь, він повернувся разом зі своєю рятівницею. Вона тричі приводила цуценят, а коли померла, вдячний волинян поховав її з людськими почестями.

Вичитана Ніною Миколаївною історія, розчулила до сліз. Вияв поваги й шанування викликала і власна життєва історія цієї мудрої і сильної жінки, котрій випало пережити не лише воєнне лихоліття, а й смерть доньки та сина, коханого чоловіка. Його фото вона бережно передала в редакцію. Ось таким він повернувся з тієї далекої війни.

Галина ГАВРИЛОВИЧ